

25 anys de canvis en la il·lustració

Tot canvia en aquest món i, consegüentment, la il·lustració també. En aquests darrers vint-i-cinc anys els lectors de la literatura infantil i juvenil han presenciat aparicions i desaparicions de noms importants de l'ofici, els il·lustradors i il·lustradores han canviat de tècnica procedimental, les institucions i les editorials han pres rumbos i decisions contradictoris, i fins i tot els ninots han canviat de fesomia. Déu n'hi do!



Heus aquí un repàs, abocat pel broc gros i poc matisat, dels canvis més notoris dins el camp de la il·lustració del llibre infantil català en els darrers vint-i-cinc anys que, de cap manera, vol ni pot ser exhaustiu. Per raons de proximitat biogràfica ens sembla que gran part d'allò que es citarà, només com de passada, en aquesta llista, s'ha observat, prioritàriament en el Principat de Catalunya. I diem llista i no pas article, perquè es tracta només d'enunciats. Uns enunciats que comencen amb un ABANS (i això tant vol indicar vint-i-cinc, com vint, com quinze anys enrere) i acaben amb un ARA (i això també pot significar el 2010, com el 2005, com el 1992...), perquè es tracta de constatar els canvis que ha sofert la il·lustració més que no pas de datar-los.

Procediments i tècniques

Abans els procediments emprats per il·lustrar eren bàsicament manuals, derivats de la traça personal en el dibuix i la pintura. Ara, s'il·lustra per procediments digitals.

Abans calia anar a casa l'editor tant per recollir el text que calia il·lustrar com per lliurar les il·lustracions. Ara això es pot fer per correu electrònic.

Abans es lliuraven els originals sobre suport paper. Ara sobre suports digitals, com el CD o el llapis de memòria.

Abans s'utilitzava el pinzell per acolorir les il·lustracions. Ara, la paleta gràfica.

Abans, dins la il·lustració catalana, sovintejaven les tècniques de l'aquarel·la, l'anilina i el gouache. Ara, predominen les tintes planes, les taques de color i les veladures.

Abans els il·lustradors es queixaven sempre perquè els gravadors i impressors no reeixien a reproduir la brillantor de les seves anilines. Ara són els gravadors i impressors els qui es queixen que els disquets originals són massa saturats de color.

Abans es feien les il·lustracions una mica més grans que no pas el format que havien de tenir un cop impreses, a fi de reduir-ne les imperfeccions. Ara no cal i els formats no són tan estrictes.

Abans l'esbós a llapis tenia el dinamisme del traç espontani. Ara ja el té la il·lustració impresa.

Abans la crítica preferia un original manufacturat que no pas un treball d'ordinador. Ara ja no.

Aprendre l'ofici

Abans il·lustrar per a infants depenia de la il·lusió i la traça de cadascú. Ara s'és més exigent des del punt de vista professional.

Abans només hi havia algun curs d'il·lustració. Ara hi ha escoles senceres que s'hi dediquen amb exclusivitat.

Abans a les universitats no es parlava d'altra il·lustració que no fos la de l'època de Carles III.

Ara, sobre la il·lustració mal anomenada infantil s'hi organitzen màsters i postgraus.

Abans il·lustrar llibres per a infants era una tasca esporàdica entre les moltes que feia un artista plàstic, preferentment un pintor. Ara es considera un ofici amb continuïtat i exclusivitat (cosa que no sempre s'obté).

Abans qui deia que volia dedicar-se a la il·lustració infantil era mirat amb comiseració pels altres artistes. Ara, a vegades, és fins i tot envejat.

Abans els il·lustradors novells admiraven el mestratge dels il·lustradors catalans d'abans de la guerra, o dels seus coetanis europeus. Ara molts confessen la seva admiració pel manga.

Abans no hi havia beques d'estudis per a la il·lustració. Ara ens sembla que cercant molt en trobaríem alguna.

Abans calia anar amb un cartipàs d'originals d'editorial en editorial per mostrar la teva feina. Ara has de tenir una pàgina web o un blog.

Abans el nombre d'editorials que calia visitar era petit i pràcticament barceloní. Ara és gran i escampat per l'espai intergalàctic.

Abans les taules per aprendre l'ofici s'exercitaven, bàsicament, gràcies als encàrrecs provinents de les revistes catalanes per a infants. Ara, sobretot gràcies al llibre de text.

Abans els il·lustradors visitaven moltes escoles perquè els infants coneguessin la seva feina. Ara, no tant.

Abans era il·lustrador qui feia dibuixos per a llibres i revistes. Ara, a més, fa animacions, còmic, escenografia, publicitat, cartellisme, enginyeria de paper i allò que convingui.

Abans cap il·lustrador no hauria somiat estrenar-se en un programa televisiu. Ara *Una mà de contes* ho ha fet possible repetidament.

Abans els rars escriptors catalans per a infants i joves feien sovint un treball més qualitatiu que no pas el dels il·lustradors. Ara, amb molts més escriptors i il·lustradors, sovint és a l'inrevés.

Abans la Fiera de Bologna era presentada

com la Meca per als il·lustradors novells. Ara no tant.

Abans els il·lustradors no havien ni sentit parlar del Salon du Livre de Jeunesse de Montreuil. Ara hi tenen un stand.

Abans els il·lustradors novells tendien a formar part de les associacions professionals. Ara no.

Abans als il·lustradors novells, enduts per la il·lusió de publicar per primer cop, les editorials no els feien massa bons contractes. Ara encara passa, si fa no fa.

Premis, concursos, museus i altres estímuls

Abans a Catalunya es va presenciar el naixement, creixement i expansió del Premi Internacional Català d'Il·lustració, organitzat per la Generalitat de Catalunya i el Consell Català del Llibre per a Infants i Joves, amb el suport incondicional de l'Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya. Ara és mort i ben mort.

Abans la Generalitat de Catalunya atorgava un premi anual per la tasca d'un il·lustrador o il·lustradora. Ara no.

Abans el Premio Nacional de Ilustración, atorgat pel Ministerio de Cultura, tenia només una repercussió estatal. Ara la té una mica més internacional.

Abans l'Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya no organitzava cap mena de premi. Ara els premis Junceda s'han convertit en un referent dins el sector.

Abans no hi havia premis d'il·lustració convocats pels ajuntaments. Ara sí, i més d'un.

Abans només hi havia una editorial catalana, Destino, que convoqués un premi d'il·lustració. Ara n'hi ha més, però menys que fa uns pocs anys.

Abans només hi havia un premi de la crítica per a l'àlbum il·lustrat ja publicat. Ara encara estem igual.

Abans les bases de convocatòria per premiar un àlbum il·lustrat separaven excessivament el que era text, és a dir un relat curt, del que era il·lustració. Ara continuen fent el mateix, amb el resultat

d'obtenir més llibres il·lustrats que no pas àlbums amb tots els ets i uts.

Abans no es contemplava la possibilitat d'atorgar altres premis d'il·lustració que no fossin per a obres de gran calat artístic. Ara hi ha els premis Perich, que contemplen la tasca dels ninotaires i caricaturistes.

Abans hi havia il·lustradors, com Lola Anglada, que llegaven la seva obra perquè en fessin un museu. Ara sembla que per fi coneixerem aquest llegat.

Abans ningú no hauria projectat un museu sobre el còmic. Ara, aviat en veurem un de dedicat al còmic i la il·lustració (si la crisi no ho esguerra).

Abans les grans exposicions d'entitats públiques o privades sobre l'obra de figures destacades del camp de la il·lustració, amb el seu conseqüent catàleg, eren escassíssimes. Ara només són escasses.

Abans no hi havia seriosos llibres monogràfics sobre la il·lustració catalana. Ara el llibre *Grans Il·lustradors Catalans*, publicat per Montserrat Castillo el 1997, és intromissible, però no pas els dedicats a Mercè Llimona, Cesc, Roc Riera Rojas, Pablo Ramírez o Max, per exemple.

Abans no hi havia cap galeria on exposar regularment els originals provinents de la tasca d'il·lustració. Ara n'hi ha més d'una.

Abans no hi havia cap saló destinat al còmic. Ara vessa de visitants.

Abans el Saló del Llibre Infantil i Juvenil mostrava la tasca dels il·lustradors només a Barcelona. Ara la passegen per tot Catalunya.

Anecdotes d'aquesta història

Abans l'il·lustrador de referència oblidada entre el públic era Joan Ferràndiz, després ho va ser el *Teo* de Violeta Denou seguit de *Les Tres Bessones* de Roser Capdevila. Ara, qui?

Abans a les il·lustracions per a infants hi predominava un registre ple de gràcia i la tendresa. Ara hi predomina l'enginy.

Abans els noms de més ressò dins el ventall d'il·lustradors catalans eren del

gènere femení. Ara ho són del masculí.

Abans eren molt escassos els noms catalans que tenien l'habilitat necessària per il·lustrar llibres documentals de no ficció. Ara encara ho són.

Abans els editors catalans eren pocs i traduïen o coeditaven poc. Ara n'hi ha força més, la majoria petits i molt amants de la coedició i traducció.

Abans no hi havia llibreries especialitzades en la venda predominant d'àlbums i llibres il·lustrats. Ara sí.

Abans, quan les biblioteques organitzaven actes al voltant de la il·lustració, tenien por que hi anés poca gent. Ara hi ha *overbooking*.

Abans només hi havia l'APIC, després van venir l'APIM (Madrid), l'APIV (València) l'AGPI (Galícia) i l'APIE (Euskadi). Ara només falten l'APIB (Balears) i l'APIA (Andorra).

Abans a l'autora d'aquesta relació de fets històrics al voltant de la il·lustració li semblava que no arribaria mai a omplir les tres pàgines exigides pels directores de la revista. Ara gairebé les ha sobrepassat i us toca a vosaltres continuar el llistat.

